

Blijde inkomste. Op zaterdag 4 januari heeft de nieuwe gouverneur van de provincie, Mr. Dr. Ch. J. A. M. van Rooy, zijn ambt officieel aanvaard. Heel Limburg heeft hem verwelkomd. Ook wij heten hem van harte welkom en begroeten hem tevens als lid van ons Genootschap. Zijn bestuur moge ons gewest ten zegen zijn.

NIEUWE LEDEN

Mr. Dr. Ch. J. A. M. van Rooy, Bouillonstr. 1, Maastricht.

Ir. B. Bruls, Graethedelaan 2b, Kerensheide (Geleen).

J. M. Paulissen, Aylvalaan 24, Maastricht.

Mej. J. Schürmann, Alex. Battalaan 24, Maastr.

J. Willems, St. Jorisstraat 5, Echt.

Mej. C. M. Goossens, Via Regia 151 C, Maastricht.

A. Nelissen, Cannerweg 191, Maastricht.

M. Wijnhoven, Tongersestraat 21, Maastricht.

A. Otten, Heerderweg 126, Maastricht.

B. Leenaerts, Kieuwegracht 6, Gulpen.

J. Stoelinga, Sophiastraat 27, Kerkrade (W.).

Drs. A. P. Witlox, Becanusstraat 41, Maastr.

J. H. Pécasse, Volksplein 10, Maastricht.

M. van den Bosch, Okkernootstraat 109, Den Haag.

Mevr. M. Tossaint, Henri Govaertsweg 12a, Maastricht.

J. Hilgers, Kapelstraat 42, Utrecht.

A. Lebbink, Dr. Philipsstraat 40, Hoensbroek.

Dr. J. de Bloeme, Bussummergrintweg 38, Hilversum.

MEDEWERKING GEVRAAGD

bij het onderzoek naar het voorkomen van de Turkse tortel, *Streptopelia decaocto*, in Nederland in 1964.

In samenwerking met de Nederlandse Ornithologische Unie stelt de heer Leys een onderzoek in naar het voorkomen van de Turkse tortel in Nederland, vooral naar het aantal broedgevallen (broedseizoen vooral in de maanden maart tot en met augustus). Alle inlichtingen zijn welkom, zoals bv. het aantal individuen op gezamenlijke fourageer- en slaappleatsen.

In 1963 bedroeg het aantal broedparen in ons land ± 4.000 , de totale populatie lag op rond 15.000 exemplaren.

Men kan zich rechtstreeks wenden tot de heer H. N. Leys, Diedenweg 14, Ede. De directeur van het Natuurhistorisch Museum is ook gaarne bereid gegevens in ontvangst te nemen en door te geven.

VERSLAG

VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, op woensdag 8 januari 1964.

De voorzitter wenst de leden en hun familie een Zalig Nieuwjaar. Het is niet de gewoonte bij de aanvang van het jaar een terugblik te werpen op het afgelopen jaar, dat gebeurt op de jaarvergadering, maar toch wil de voorzitter met vreugde wijzen op de groeiende belangstelling voor de maandvergaderingen. Ook blijven „De vrienden der natuur” te Venlo onvermoeid doorwerken, zoals blijkt uit de vele convocaties, die ons bereiken.

Dan deelt de voorzitter mede, dat hij wederom op de olifantenjacht geweest is en wel deze keer te Hedel (N.Br.). Daar woont dokter G. de Ridder, die een wakend oog houdt op alles, wat in de buurt en in de verre omtrek wordt opgebaggerd. Het is daar eenzelfde gebied als bij ons. In de uiterwaarden van Maas en Waal wordt veel grind gewonnen en met dat grind komen de tanden en de skeletdelen van prehistorische dieren naar boven. Zo werden bij Rossum, gelegen tussen Maas en Waal, in 1963 opgebaggerd een schedel en een half bekken van de mammoet, *Mammonteus primigenius* (Blum.). Dokter de Ridder heeft beide stukken geschonken aan het Natuurhistorisch Museum en wij zijn hem zeer dankbaar voor dit geschenk. Door de goede zorgen van Felix van de Beek zijn de fossielen in Maastricht gekomen.

De schedel is aan de achterzijde zwaar beschadigd, maar aan de voorzijde gaaf op de kas van de rechter slagtang na. Boven bevindt zich in het midden een grote opening, de neusopening (zie de omslagtekening van Felix van de Beek in het volgend maandblad). Men kan zich gemakkelijk voorstellen, dat aan dergelijke schedels het ontstaan te danken is van de fabel van het

bestaan van éénogigen of cyclopen. Homerus spreekt van een eenogig, onbeschaafd en zonder wetten levend reuzenvolk, dat in het Westen woonde. Zo werd Sicilië het land der cyclopen, omdat op dat eiland nog al wat van deze schelds gevonden zijn.

De heer M a a s s e n uit Montfort heeft onder de kerstvacantie onze vlindercollectie weer wat aangevuld. In het bijzonder vermelden wij een exemplaar van de in ons land uiterst zeldzaam gevangen soort, *Hydraecia petasitis* Dbld., door de heer B o g a a r d op 3 aug. 1963, gevangen te H. I. Ambacht (ZH.). De rups leeft in de wortel en de stengel van het Grote hoeftblad. De heer Bogaard trof in genoemde plaats een prachtige vegetatie aan van het Grote hoeftblad, waarop de rupsen in enorme aantallen voorkwamen en ook later de poppen met tientallen. Wij vinden deze vlinder voor ons land het eerst vermeld in de Entomologische Berichten 16 (p. 18), gevangen te Apeldoorn 13 aug. 1955, doch later bleek, dat er reeds eerder in Nederland een exemplaar gevangen was en wel te Goes op 4 aug. 1946 (Entom. Ber. 18, p. 174). Beide exemplaren werden gevangen op licht. De vlinder vliegt zelden buiten zijn biotoop, houdt zich op onder de bladeren en komt slecht op licht. Van Limburg is deze soort nog niet bekend.

De heer M a a s s e n deelt mede, dat de hamster nog steeds te Montfort wordt aangetroffen. Zo werd in augustus 1963 hier een volwassen dier gedood en tijdens de oogstwerkzaamheden werd op 3 september van dit jaar een jong wijfje dood aangetroffen. Op 5 sept. ontving hij een nachtzwaluw, die als slachtoffer van het snelverkeer de dood had gevonden.

Ook van de heer W i l l e m s uit Geleen is een bericht over zijn waarnemingen binnengekomen. Op 3 november zag hij op „De Peul” bij Geleen ongeveer 40 wilde eenden, 45 wintertalingen, 20 watersnippen, 1 kempiaan en 1 porceleinhoen. Op 21 december werden langs de Geleenbeek tussen de hoeve Ter Eisdien en het Retraitehuis te Spaubeek 4 watersnippen gezien. Waarschijnlijk zijn dat vogels, die langs de Geleenbeek, die niet dicht vriest, overwinteren.

De heer Hensels toont exemplaren van de Kruisdistel, *Eryngium campestre*, gevonden te Stevensweert. De soort is tweejarig: in het eerste jaar verschijnen de wortelstandige bladeren; uit het hart van dit rozet schiet in het tweede jaar

de bloeistengel op, met hoofdjes, die wel wat hebben van de blauwe zeedistel, een verwante soort van de zee kust. Ondanks het uiterlijk van een distel behoren deze planten tot de familie van de schermbloemen.

Naar aanleiding van een verzoek om gegevens over het voorkomen en het broeden van de Turkse tortel meent de heer de Haan tegen het verstrekken van deze inlichtingen te moeten waarschuwen: er zou wel eens een actie op kunnen volgen om de dieren te verdelgen. Hij kan zich niet voorstellen dat deze vogels schadelijk zijn: zij zijn met een minieme hoeveelheid voedsel tevreden, terwijl de rivaliteit tussen de broedparen verhindert dat er te veel op dezelfde plaats komen. Toch merkt de heer van Nieuwenhoven op dat bij kippen- en eendenbedrijven, en in Maastricht ook in het hertenkamp, zwermen duiven neerstrijken van honderden stuks, die alle van het gestrooide voer meeëten. Dat men hier tegen optreedt acht hij niet meer dan billijk!

De heer Kemp heeft vogelwaarnemingen: op 9 november 1963 joeg hij uit de heide bij Rekem (B.) een velduil op, *Asio flammeus*. Ten noorden van Roermond was op 28 november nog een wulp aanwezig, *Numenius arquata*. Dit is dus een late waarneming, evenals een groepje van acht Bonte strandlopers, *Calidris alpina*, die op 1 december ten noorden van Stevensweert werden gezien. Daar zaten ook twee Goudplevieren, *Pluvialis apricaria*, tussen een aantal Kieviten, en een volwassen mantelmeeuw, *Larus marinus*.

De heer Poot vertoont soorten van het geslacht *Badister*. Dit geslacht bestaat uit vrij grote kevers met rode dekschilden waarop zich een hoefijzervormige zwarte vlek bevindt, maar ook uit kleinere zwarte kevertjes. Zij leven onder stenen en plantaardige afval op vochtige plaatsen. In de Naamlijst van E v e r s (1925) treffen wij nog maar vier soorten aan, nml. *B. unipustulatus* Bon., *B. bipustulatus* F., *B. sodalis* Dfts en *B. peltatus* Panz. Op het moment blijken er reeds acht soorten van dit geslacht in Nederland bekend te zijn: Allereerst is een kleuraberratie afgesplitst van *B. bipustulatus*: *B. lacertosus* Strm. Er werd een nieuwe soort beschreven: *B. meridionalis* Puel. Deze soort was bekend van Zuid- en Oost-Europa en werd hier dus niet verwacht. In 1961 was de heer Poot echter zo gelukkig onder aanspoelsel langs de rivier de Linge in de gemeente Spijk een exemplaar te

vangen. Ondanks ijverig naspeuren is het tot nu toe hierbij gebleven. Van *B. peltatus* is de variëteit *dilatatus* tot soort verheven. Een nieuwe soort werd bovendien beschreven onder de naam *B. anomalus* Perr. Ook deze soort is door de heer Poot gevangen langs de Geul op Texel. Tot slot vertoont hij *Smicronyx coecus* Reich. en *S. jungermanniae* Reich., beide gevangen te Bemeien op Klein warkruid, en slechts van enkele plaatsen in Nederland bekend.

Tot besluit van deze avond houdt Mevrouw Minis een causerie over Libye en vertoont daarbij een aantal kleurendia's. De vele verlaten en ondergestoven steden en ruïnen in Noord-Afrika doen vermoeden dat het klimaat eertijds veel gunstiger geweest is.

Noord-Afrika, thans, op de kuststrook na, een troosteloos steppengebied, gold in de Romeinse tijd immers als „de korenschuur van Europa”. Men heeft echter kunnen berekenen dat de neerslag momenteel zelfs overvloediger is dan 2000 jaar geleden. Maar de Romeinen wisten te roeien met de riemen die ze hadden; ze zochten voor hun militaire en economische bases altijd plaatsen waar ze de watervoorziening meester waren: het werd van verre aangevoerd via aquaducten, het regenwater werd in de natte periode opgevangen in cisternen en de rivieren werden ingedamd.

Zo maakten ze van Noord-Afrika een schakel van bloeiende steden, omgeven door graanakkers en wijngaarden. Door deze cultuur werd het oprukkende zand op een afstand gehouden. Toen na de val van het West-Romeinse rijk de Arabieren in de 7e en 8e eeuw N. Afrika veroverden, kwam de akkerbouw allengs in het gedrang vooral door verwaarlozing der cisternen en de verwoesting van de dammen.

Vanaf die tijd dateert de opmars van de woestijn en ook heden ten dage is de „gibli”, een zandwind, de ergste plaag van N. Afrika.

Stuifzanden zijn geen natuurverschijnselen maar zijn overal ter wereld „man-made”; 15% van de totale landmassa is op deze wijze onttrokken aan het landbouwareaal. In alle landen is het vastleggen van de stuifduinen onderwerp van studie. Ook Libye is op grote schaal bij de proefnemingen van herbegroeiing betrokken. Men past er een methode toe door Esso Research in Abingdon (Eng.) ontwikkeld.

Tientallen hectaren woeste grond werden eni-

ge jaren geleden beplant met zaailingen van eucalyptus en acacia, daarna werd de grond besproeid met een aardolie product, waardoor de zandkorrels aaneen gingen kleven. Behalve dat de jonge boompjes geen beschadigingen van het stuifzand konden oplopen, werd tevens de vochtigheid van de bodem beter bewaard. De resultaten zijn hoopgevend: de zaailingen waren in 1 jaar tijds 2 m. hoog en konden de stabiliserende taak overnemen.

Ook komt nog even ter sprake waarom de Romeinen hun ogen gevestigd hadden op N. Afrika, ondanks het arme achterland; een vraag die de gemoederen eeuwenlang heeft beziggehouden. Tripolitanië was blijkbaar de toegangspoort naar de Sahara; via de trans-sahara routes werden goud en ivoor (van Goudkust en Ivoorkust) aangevoerd, evenals karbonkels, struisveren en slaven. Hieraan dankten de 3 handelsnederzettingen: Oea (huidige Tripolis), Sabratha en Leptis Magna hun bloei. De beide laatste steden zijn door Italiaanse archeologen in het begin dezer eeuw weer opgegraven en horen tot de grootste complexen monumenten van de klassieke oudheid.

Vanwege het vergevorderde uur belooft spreekster bij een volgende gelegenheid nog een en ander te laten zien en horen over de flora, fauna en archeologie.

Met een woord van hartelijke dank en tot de volgende keer sluit de voorzitter de vergadering.

te Heerlen, op woensdag 15 januari 1964.

Mej. Janssen vroeg naar aanleiding van de „Gasbel” in Groningen of door het onttrekken van dit gas, niet gevaar bestaat voor instorten en verzakken van de bodem. De naam gasbel is misleidend, men moet zich voorstellen, dat het gas zich bevindt in de poriën van de zandkorrels van een zandsteenlaag. Onttrekken van gas geeft net zo min aanleiding tot verzakking als onttrekken van water uit een zandsteen- of zandlaag. Verder had ze z.g. springbonen uit Canada meegebracht, welke daar als speelgoed voor de jeugd verkocht worden. Hoe de springbonen werken wist niemand te verklaren. Men kan zich voorstellen, aldus Br. Arnoud, dat een man opgesloten in een ton, deze kan laten rollen, maar nooit kan laten springen. Nadat een boon opengesneden was, bleek deze een pop te be-

vatten, die zich bewoog. Laat de larve de boon springen, of doet de pop dat, en hoe gebeurt dat. Weet U dat?

De heer **Vijgen** had ergens gelezen, dat brood en vooral aardappels schadelijk waren voor vogels als wintervoer en vroeg om nadere informaties. De heer **Bult** deelde mede, dat in de afgelopen strenge winter in een jachtveld ook met brood gevoerd was. Enkele dode fasanten en patrijzen waren enige dagen later aangetroffen. Het bleek, dat bij deze de krop gevuld was met bevroren brood. De dode vogels verkeerden overigens in een tamelijk goede conditie. De volgende vragen deden zich nu voor. Waren ze dood gegaan door het eten van brood? Maar kippen en derg. krijgen ook vaak brood te eten. Waren ze dood gegaan door het eten van bevroren brood? Droog brood in bevroren toestand zal in de krop toch wel heel snel op lichaams-temperatuur gebracht worden en bij gebrek aan drinkwater behelpen vogels zich met het eten van sneeuw. Kippen pikken tijdens een buigretig hagelkorrels op en overleven dit. **Br. Arnoud**, merkte in verband hiermede op, dat buizerden in de afgelopen winter in Epen slachtafval als voer kregen. Was dit bevroren dan konden ze dit bikkelharte materiaal niet verwerken en taalden er niet naar om; mogelijk herkennen ze dit niet eens als voedsel. Een derde mogelijkheid is, de vogels waren dood gegaan al of niet ten gevolge van het eten van brood, waarna het nog niet verteerde brood in de krop tegelijk met het cadaver bevroren was. De heer **Koelman** vroeg zich af of misschien met beschimmeld brood gevoerd was.

De heer **Bult** deelde verheugd mede, dat de klapekster zich nog steeds ophield op de **Wrakel**. Hij was enkele uren voor de aanvang van deze vergadering er nog eens naar toe geweest en had de vogel weer waargenomen. Hij vermoedt, dat het een exemplaar is, dat hier overwintert en in veel noordelijker streken zijn broedgebied heeft. Op de **Wrakel** komt ook een sperwer voor, maar aangezien de klapekster een zeer scherp waarnemingsvermogen heeft om roofvogels te onderscheiden, bestaat er weinig kans, dat hij aan deze ten prooi zal vallen. Vroeger werd hij immers wel gebruikt bij het vangen van valken om de jager tijdig te waarschuwen, dat een valk naderde. Ook liet de heer **Bult** een aantal fraai gekleurde afbeeldingen zien van

vogels, welke tegen een geringe vergoeding te verkrijgen zijn bij de Nederl. Ver. tot bescherming van vogels.

Dr. Dijkstra deelde mede, dat hij de eerste zang van de heggemus gehoord had op 7 Jan.

Naar aanleiding van wulkeneieren, welke op de vergadering in december vertoond waren, vertelde de heer **Stoelinga** iets over het leven van dit dier. De wulk is een weekdier, dat voornamelijk voorkomt in tamelijk diep water. Hij is een aaseter, die zich slechts uiterst langzaam kan voortbewegen. Echter gevangen in een net doet hij zich ook tegoed aan zijn levende lotgenoten zoals schol, tarbot, kabeljouw, etc. waarbij de schade soms $\frac{1}{3}$ bedraagt van de vangst. Het eierkapsel van dit dier is zeer merkwaardig en aan iedereen wel bekend, die langs het strand wandelt. Van de eieren, die in dit kapsel aanwezig zijn, waarvan het aantal varieert van 50—2500, komt slechts een klein gedeelte uit, doordat een aantal eieren onbevruucht zijn, terwijl een ander gedeelte slechts voedingsstoffen bevat voor de pas uitgekomen jongen.

ONZE INHEEMSE MODDERKRUIPERS*)

door **Br. ARNOUD**

In ons land komen drie soorten modderkruipers voor: 1. Het **Bermpje** *Cobitis (Nemacheilus) barbatula* (L.), 2. de **Kleine modderkruiper** *Cobitis taenia* L., 3. de **Grote modderkruiper**, *Misgurnus fossilis* (L.).

Van deze drie lijkt het **Bermpje** nog het meest op een gewoon visje. Het is langwerpig en tamelijk rond; het wordt hoogstens 15 cm lang. De grondkleur is geel-bruin, de rug is gepigmenteerd met grijsbruine en groenachtige vlekjes; de zijkanen zijn donker gemarmerd, de vlekjes op de rug- en staartvin vormen dwarsbandjes. De staartvin is niet afgerond, maar rechthoekig; in het midden is de rechte eindlijn iets naar binnen gebogen. Aan de onderzijde van de stralen van de buikvinnen kan zich huiduitslag voordoen in de vorm van 5 rijen van knobbeltjes. De bovenlip heeft zes voeldraden, de baard; die in de mondhoeken zijn het langst. Zij dienen om er mee te tasten en te proeven. Op de keelbeentjes zitten 8 tot 10 spitse tandjes. Onder ieder oog bevindt zich een stekeltje, maar bij dit visje is dit niet uitstulpbaar. Om elk neusgat heeft het bermpje een lang, opvallend buisje.